

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Одеського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Максим КОРНІЄНКО

« 20 » 11 2025 р.

ВИСНОВОК

**Одеського державного університету внутрішніх справ щодо дисертації
Бобчинського Павла Миколайовича на тему: «Кримінальна
відповідальність за порушення недоторканості житла», поданої на здобуття
ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081
«Право»**

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ МВС України № 27 від 14 листопада 2025 року щодо проведення публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації аспіранта Одеського державного університету внутрішніх справ Бобчинського Павла Миколайовича на тему: «Кримінальна відповідальність за порушення недоторканості житла», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ГОЛОВУЮЧИЙ: доктор юридичних наук, професор **Бабенко Андрій Миколайович.**

ПРИСУТНІ:

доктор юридичних наук, професор **М.В. Корнієнко**
професор кафедри доктор юридичних наук, професор **О.О. Шкута**
завідувач кафедри доктор юридичних наук, професор **А.В. Денисова**
професор кафедри доктор юридичних наук, професор **Г.К. Собко**
професор кафедри доктор юридичних наук, професор **Меркулова В.О.,**
професор кафедри доктор юридичних наук, професор **Балабанова Д.О.,**
професор кафедри кандидат юридичних наук, професор **Беніцький А.С.,**
професор кафедри кандидат юридичних наук, старший науковий
співробітник, доцент **Горбаньов І.М.,**
професор кафедри кандидат юридичних наук, професор **Смоков С.М.,**
доцент кафедри кандидат юридичних наук, доцент **Резніченко Г.С.,**
доцент кафедри кандидат юридичних наук, доцент **Мельнікова О.О.**
доцент кафедри кандидат юридичних наук **Федоров І.В.,**

доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Н.В.Домброван,
доцент кафедри кандидат юридичних наук Проданець Н.М.,
доцент кафедри кандидат юридичних наук Білак Н.І.
старший викладач кафедри Матвєєвський О.В.,
старший викладач кафедри, кандидат юридичних наук Саїнчин С.О.,
викладач кафедри, доктор філософії Стоянов К.С.,
викладач кафедри Снітніков Д.Г.
лаборант кафедри Пантелеєва Д.О.

Всього присутніх 21 особа, з яких 7 доктори наук, 11 кандидатів наук (докторів філософії), 1 старший викладач, 2 викладачі - фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення наукового дослідження аспіранта Одеського державного університету внутрішніх справ **Бобчинського Павла миколайовича** на тему: **«Кримінальна відповідальність за порушення недоторканості житла»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор **Конопельський Віктор Ярославович** завідувач кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ.

Бобчинський Павло Миколайович народився 9 вересня 1984 р. у м. Одесі, Україна.

Проживає та зареєстрований за адресою м. Одеса. Одружений.

У 2002 році закінчив ЗОШ №19 в місті Одесі, отримав атестат про повну загальну середню освіту.

У 2006 році закінчив Одеський юридичний інститут Національного університету внутрішніх справ.

З 2022 року навчається на аспірантурі Одеського державного університету внутрішніх справ за спеціальністю «Право».

З 2006 року по теперішній час працює в органах Національної поліції України, пройшовши шлях від оперуповноваженого відділення карного розшуку Хмельницького відділу міліції Малиновського районного відділу Одеського міського управління Головного управління МВС України в Одеській області до начальника Білгород-Дністровського районного відділу поліції Головного управління Національної поліції в Одеській області.

У вересні 2022 року розпочав навчатися в Одеському державному університеті внутрішніх справ для здобуття наукового ступеню доктор філософії.

Завершив написання дисертації в вересні 2025 року.

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, із яких: 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 4 – тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта Бобчинського Павла Миколайовича на тему: «Кримінальна відповідальність за порушення недоторканості житла», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Здобувач ознайомив присутніх зі структурою дисертації, обґрунтував актуальність обраної теми дослідження.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що фахівці різних галузей права, вивчаючи відносини, що виникають у зв'язку із порушенням права на недоторканність житла, його правового регулювання, змушені постійно звертатися до норм Конституції України, Кримінального, Кримінального процесуального та Житлового кодексів України, а також до інших нормативно-правових актів як публічно-правової, так і приватно-правової природи. Аналіз юридичної літератури з цього питання дозволяє сформулювати кілька основних значень, у яких в даний час використовується термін «недоторканність житла». Недоторканність житла розглядається, як базове конституційне право; як конкретне суб'єктивне право фізичної особи, яка має немайновий характер; як базовий принцип (основна засада) кримінального судочинства, а також житлового законодавства, як гарантія здійснення права на недоторканність приватного життя або частиною ширшого права на особисту свободу тощо.

У системі гарантій прав і свобод важливе місце займає кримінально-правова охорона прав людини, створення суспільно-політичних і правових умов, що дозволяють громадянам вільно реалізовувати свої права. Ефективна охорона прав людини від порушень є важливою умовою розвитку демократичного суспільства. Кримінально-правовий метод охорони прав людини пов'язаний із завданням удосконалення правового регулювання суспільних відносин, з'ясуванням ролі кримінального права в цьому процесі, приведенням кримінального законодавства у відповідність до прав і свобод особи. Будучи ефективним засобом захисту суспільних відносин від найнебезпечніших посягань, кримінальне право має також і запобіжний вплив у сфері порушень прав громадян.

Кримінальні правопорушення проти особистих прав та свобод людини і громадянина передбачені Кримінальним кодексом України. За діяння, які посягають на суспільні відносини, що гарантують здійснення цих прав та свобод, зокрема за порушення цих суспільних відносин, передбачено відповідальність у самостійному розділі V Особливої частини КК України. У ст. 162 КК України під охорону поставлені ті суспільні відносини, що забезпечують недоторканність житла. Проте, як свідчить теорія і практика, зазначена кримінально-правова норма не позбавлена недоліків, що вказує на необхідність додаткового її кримінально-правового аналізу та удосконалення.

- У контексті наукової новизни наукового дослідження основну увагу необхідно звернути на те, що у дисертації вперше:

- надано пропозицію щодо зміни назви та змісту диспозиції кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України, у такій редакції: *«Незаконне проникнення до володіння»*: ч. 1 *«Незаконне проникнення до володіння, незаконне проведення в них огляду чи обшуку, а так само незаконне виселення чи інші дії, що порушують недоторканність володіння громадян»*. Указані зміни дозволять уникнути термінологічних суперечностей у тлумаченні понять «житло» та «інше володіння» і зробить застосування норми більш послідовним;

- доведено, що для вдосконалення вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність слід використати позитивний досвід зарубіжних країн, зокрема встановити відповідальність не лише за порушення недоторканності житла особи, але й за вчинення таких діянь щодо приміщень, що належать юридичним особам; передбачити порушення недоторканності житла не лише через дії, але й через бездіяльність (незалишення житла винним); закріпити додаткову кваліфікуючу ознаку порушення недоторканності житла: учинення злочину групою осіб за попередньою змовою; визнати порушення недоторканності житла або іншого володіння особи злочином приватного обвинувачення. Таке вдосконалення законодавства дозволить створити більш ефективний та комплексний механізм захисту права на недоторканність житла в Україні;

- обґрунтовано необхідність додаткових кваліфікуючих ознак на підставі вивчення досвіду зарубіжних країн. Відповідні зміни до ч. 2 ст. 162 КК України викладено в такій редакції: *«2. Ті самі дії, учинені особою з використанням службового становища або із застосуванням насильства чи з погрозою його застосування або вчинені групою осіб або з використанням спеціальних технічних засобів»*;

- надано опис найбільш поширених рис особи кримінального правопорушника, який учиняє суспільно небезпечне діяння у вигляді порушення недоторканності житла (ст. 162 КК України): кримінологічний портрет типового злочинця, що вчиняє порушення недоторканності житла, — це, найчастіше, громадянин України у віці від 30 до 50 років, який не працює і не навчається, має середню освіту та схильний до рецидиву.

Крім того, необхідно відзначити, що за результатами виконання завдань поставлених у дослідженні було вирішено конкретне наукове завдання та отримано такі основні висновки:

1. Визначено, що до обставин (підстав) соціальної зумовленості, що містяться в ст. 162 КК України, належать: суспільна небезпечність діяння; співвідношення позитивних і негативних наслідків установа кримінальної відповідальності; типовість і достатня поширеність антигромадської поведінки, але з урахуванням ступеня їхньої суспільної небезпечності; динаміка суспільно небезпечних діянь; забезпечення державою захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина, передбачених розділом II Конституції України. Установлено, що суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що порушення недоторканності житла визнається винятково небезпечним. Доведено, що

встановлення кримінальної відповідальності за порушення недоторканності житла (ст. 162 КК України) є соціально зумовленим і виправданим. Ця кримінально-правова норма відповідає таким критеріям, як висока суспільна небезпечність діяння, його відносна поширеність і необхідність захисту конституційних прав громадян.

2. На підставі історико-правового дослідження запропоновано етапи становлення та розвитку кримінально-правового охорони та регулювання права на недоторканність приватного житла: перший етап (1917-1921 рр.), під час якого гарантії недоторканності житла були закріплені лише на конституційному рівні, але не отримали практичної реалізації, зокрема у сфері кримінального права. Другий етап (1922-1960 рр.), який характеризується формальною декларацією права на недоторканність житла на конституційному рівні, проте на практиці порушення недоторканності житла сприймалося як звичайне явище. Третій етап (1960-2001 рр.) пов'язано появою в законодавстві кримінально-правових норм, спрямованих на захист окремих аспектів приватного життя. Четвертий етап (з 2001 р. до сьогодні) знаменується запровадженням чинного Кримінального кодексу України, який уперше поставив під кримінальний захист недоторканність житла.

3. Здійснено комплексний порівняльно-правовий аналіз кримінального законодавства низки зарубіжних країн, який виявив особливості правового регулювання питань, пов'язаних із недоторканністю житла. Отримані результати підтверджують існування ефективного механізму кримінально-правового захисту недоторканності житла чи іншого володіння особи. В усіх проаналізованих кримінальних законах іноземних держав відповідальність за порушення недоторканності житла передбачена в окремих статтях кримінальних кодексів.

4. Установлено, що безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України, є суспільні відносини, що регулюють реалізацію права особи на приватне життя, зокрема в контексті забезпечення недоторканності її житла або іншого володіння. Суспільна небезпечність цього злочину полягає саме в посяганні на це конституційне право, яке є гарантією інших прав людини. Потерпілим визнається не лише власник, але й особа, яка фактично користується житлом чи іншим володінням на законних підставах. Порушення щодо приміщень, що належать юридичним особам, не підпадає під дію ст. 162 КК, але може бути кваліфіковано за іншими статтями. Предметом кримінального правопорушення за ст. 162 КК України є житло або інше володіння особи. Через невідповідність назви ст. 162 КК її змісту та розбіжності в трактуванні понять «житло» та «інше володіння», запропоновано об'єднати їх в один термін «володіння».

5. Визначено, що суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України, виступає будь-яка фізична дієздатна особа, що досягла 16-річного віку. Ключовим критерієм для віднесення особи до «приватної» є її діяльність, що не пов'язана з виконанням службових, владно-розпорядчих чи професійних функцій. Кримінальне правопорушення за ст. 162 КК України може бути вчинене як приватною особою, так і службовою,

причому в останньому випадку це розглядається як обтяжуюча обставина, що веде до більш суворої кваліфікації.

6. Доведено, що елементи, які вказують на посягання на недоторканність житла, фігурують не лише в спеціалізованих статтях КК України, але й в інших нормах. Зокрема, подібні ознаки містяться у ст. 163, ст. 182, ст. 356, ст. 294, ст. 185, ст. 186, ст. 187, ст. 270-1 КК України, а також у деяких правопорушеннях у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (Розділ XVII КК України), наприклад, у ст. 364, ст. 364-1, ст. 365 КК України. Визначено ознаки, які мають вирішальне значення для правильної кваліфікації та розмежування ст. 162 КК України від зазначених суміжних складів кримінальних правопорушень. Указано на законодавчі недоліки, які потребують усунення для більш точної та справедливої кваліфікації.

Дисертант детально доповів, яким чином ним вирішувалися завдання, що ставилися перед дослідженням, висвітлив наукову та практичну значущість одержаних результатів.

По закінченні доповіді дисертанта, присутніми було поставлено ряд запитань.

МЕРКУЛОВА В.О. На підставі історико-правового дослідження Вами запропоновані чотири етапи становлення і розвитку кримінально-правової охорони та регулювання права на недоторканність приватного житла, а також визначена характеристика кожного. З приводу такого аналізу до Вас виникає таке питання: на якому етапі на Вашу думку охорона приватного житла має найбільш широке законодавче закріплення та врегулювання досліджуваних відносин?

БОБЧИНСЬКИЙ П.М. Дякую за запитання. На нашу думку, найбільш широке законодавче закріплення та врегулювання охорони права на недоторканність житла має четвертий етап (з 2001 року і до сьогодні). Четвертий етап характеризується низкою ключових здобутків, які свідчать про найбільш повне законодавче закріплення кримінально-правової охорони. Зокрема, саме в цей період КК України вперше надав кримінально-правовий захист такій базовій складовій права на повагу до приватного та сімейного життя, як недоторканність житла, на відміну від попередніх етапів. Так для порівняння, на першому етапі гарантії були закріплені лише на конституційному рівні; на другому етапі право формально фіксувалося, але ідеологічно знецінювалося та ігнорувалося на практиці; на третьому з'явилися певні кримінально-правові норми, але повноцінна концепція і механізм захисту були відсутні до ухвалення Конституції України у 1996 році. Отже, четвертий етап став часом запровадження дієвого правового механізму захисту цього права на рівні кримінального законодавства України.

СОБКО Г.М. Останнім часом у багатьох наукових працях, під час дослідження генезису кримінально-правових норм, сучасними вітчизняними вченими проводиться порівняння чинного українського кримінального законодавства із положеннями проекту нового КК України. У цьому контексті закономірно виникають наступні запитання: Чи досліджували Ви у своїй роботі відповідні новели щодо кримінальної відповідальності за порушення недоторканості житла у проекті нового КК України? Якщо досліджували, то чи

здійснювали порівняння із чинною ст. 162 КК України? Яка конструкція досліджуваного кримінального правопорушення, у чинному КК України чи його новому проєкті, на Ваш погляд є більш досконалою?

БОБЧИНСЬКИЙ П.М. Дякую за запитання. У роботі нами досліджувались положення щодо кримінальної відповідальності за порушення недоторканості житла визначені у проєкті нового КК України. Проведений нами порівняльно-правовий аналіз відповідних положень із чинною ст. 162 КК України надав підстави для певних узагальнень. А саме, запропоновані у проєкті зміни розширюють перелік діянь, які визнаються порушеннями недоторканості житла, а також встановлюють, які дії не слід визнавати порушеннями недоторканості житла (незаконне проведення огляду, обшуку чи виселення). А отже, можна відзначити, що зміст новел кримінально-правової охорони недоторканості житла за проєктом нового КК України містить певні положення, які можна вважати більш досконалішими, у порівнянні із чинною ст. 162 КК України. Проте, і вони залишаються дискусійними та потребують доопрацювання для усунення наявних термінологічних та можливих правозастосовних недоліків і зауважень.

ФЕДОРОВ І.М. Одним із напрямів Вашого дослідження є зарубіжний досвід встановлення кримінальної відповідальності за порушення недоторканості житла. Для вивчення цього питання Вами обрано кримінальне законодавство достатньо широкого кола країн в межах якого, в окремому підрозділі, проведено аналіз елементів складів досліджуваних кримінальних правопорушень. Однак, Ви чомусь оминули у цій частині роботи розгляд кваліфікуючих ознак та санкцій (покарань) щодо порушення недоторканості житла у зарубіжному кримінальному законодавстві. У зв'язку з цим, хотілося б почути, чому саме такий підхід Ви обрали?

БОБЧИНСЬКИЙ П.М. Дякую за запитання. Аналіз зарубіжного законодавства щодо кримінальної відповідальності за порушення недоторканості житла є ключовим аспектом у підрозділі 1.3., де було зосереджено увагу виключно на об'єктивних та суб'єктивних ознаках даного кримінального правопорушення. Водночас питання аналізу кваліфікуючих ознак та призначення покарань за його вчинення в зарубіжному законодавстві розглядається в інших структурних частинах роботи, а саме в підрозділах 3.2. «Кваліфікуючи ознаки порушення недоторканості житла» та 3.3. «Покарання за порушення недоторканості житла». Такий підхід, який передбачає розгляд зарубіжного досвіду не тільки в межах підрозділу 1.3., але й у зазначених підрозділах 3.2. та 3.3., можемо пояснити тим, що по-перше, обсяг підрозділу 1.3. має закономірні межі, що зробило неможливим включити у нього більш детальний аналіз таких положень, які стосуються кваліфікуючих ознак та покарання. По-друге, окремі завдання дослідження, такі як розкриття кваліфікуючих ознак злочину та аналіз покарань за його вчинення, потребують не лише розгляду положень статті 162 КК України, але й звернення до аналогічних норм зарубіжного законодавства. Отже, в роботі здійснено аналіз кваліфікуючих ознак та санкцій (покарань) у зарубіжному законодавстві за вчинення кримінального правопорушення у виді порушення недоторканості житла в інших підрозділах, логічно зв'язаних із цими питаннями.

САІНЧІН С.О. Дослідження кримінальної відповідальності за порушення недоторканності житла вимагає від автора аналізу стану досліджень проблем кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення передбачене ст. 162 КК України. Проте серед завдань дослідження цього напрямку Вами не передбачено. Отже, виникають наступні запитання: Праці яких вчених стали основою для Вашого дослідження? Які питання та проблеми є ключовими у доктрині щодо кримінальної відповідальності за порушення недоторканності житла?

БОБЧИНСЬКИЙ П.М. Дякую за запитання. Теоретичною основою дослідження кримінальної відповідальності за порушення недоторканності житла стали роботи таких вчених, як: Гритенко О.А., Дем'яненко Ю.І., Жмур Ю.М., Конопельський В.Я., Лашук Є.А., Маляренко В.Т., Морквін Д.А., Назаренко П.Г., Присяжнюк І.І., Резніченко Г.С., Роне А.П., Салій П.І., Тадика Є.Д., Чекмарьова І.М., Чупринський Б.О., Батиргарєєва В.С., Брич Л.П. та інших. Дослідження існуючих доктринальних позицій щодо нашої дисертаційної роботи виявило, що одним із ключових аспектів кримінальної відповідальності за порушення права на житло є взаємозв'язок із правом на недоторканність приватного життя. Вчені у своїх працях підкреслюється нерозривний зв'язок цих прав, що має враховуватись як при визначенні об'єкта кримінальних правопорушень, так і при його інтерпретації Європейським судом з прав людини. Також науковці акцентують свою увагу на соціально-правовому обґрунтуванні статті 162 КК України. Оскільки, роль соціальних, кримінологічних, конституційних, нормативно-правових, психологічних, історичних і міжнародно-правових чинників є визначальною у формуванні заборони, передбаченої цією нормою. Однак, попри актуальність цієї позиції, вона потребує переосмислення та ретельного аналізу у світлі сучасних реалій. Особливу увагу викликають питання кваліфікації та конкуренції норм. Це один із найскладніших аспектів, що полягає у розмежуванні статті 162 КК України з суміжними правопорушеннями, а саме передбаченими ст.ст. 270-1, 364, 364-1, 356, 365, 365-1, 182, 163 КК України, а також ч. 3 ст. 185, ч. 3 ст. 186, ч. 3 ст. 187 КК України. Особливо це стосується випадків перевищення службових повноважень або хуліганських дій. Принциповим залишається розмежування формального складу злочину за ст. 162 КК України від матеріальних складів злочинів, передбачених іншими нормами. Ще одним важливим аспектом є судова практика і типові помилки у кваліфікації таких правопорушень. Помилки часто виникають через невірне співвідношення ст. 162 КК України з іншими нормами, не врахування вчинення супутніх злочинів після порушення недоторканності житла, а також некоректне визначення предмета злочину, суспільно небезпечного діяння, мети, моменту його завершення та співучасті. Нагальною залишається потреба у сучасному аналізі судової практики призначення покарань за даною статтею.

Як висновок маємо зазначити, що кримінально-правова охорона права на недоторканність житла в Україні, попри її базове значення, продовжує стикатися зі значними теоретичними та практичними труднощами. Проблеми, пов'язані з тлумаченням, кваліфікацією і застосуванням положень статті 162 КК України, активно обговорюються у науковому середовищі. Швидкі зміни у

суспільній, економічній та політичній сферах, а також відсутність комплексних сучасних досліджень, що враховують актуальні реалії та специфіку судової практики, вказують на необхідність подальшого поглибленого наукового аналізу цього питання.

ПРОДАНЕЦЬ Н.М. Враховуючи те, що Україна майже чотири роки перебуває в умовах воєнного стану виникає запитання: Чи існують певні особливості застосування ст. 162 КК України (Порушення недоторканності житла) в умовах дії правового режиму воєнного стану?

БОБЧИНСЬКИЙ П.М. Дякую за запитання. У процесі дослідження об'єктивних та суб'єктивних ознак, як основного, так і кваліфікованого складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею 162 КК України, нами було здійснено аналіз сучасних наукових джерел, у яких висвітлено аспекти кримінальної відповідальності за порушення недоторканності житла. У наукових дискусіях українських дослідників особлива увага акцентується на проблемних аспектах кваліфікації таких порушень, особливо якщо вони вчинені службовими особами в умовах воєнного стану. Нами було встановлено, що незаконне проникнення до житла, вчинене службовою особою (включно з військовослужбовцями, які виконують службові обов'язки, або представниками правоохоронних органів), без дотримання визначеного законом або спеціального воєнного порядку, підлягає кваліфікації за частиною другою статті 162 КК України. У деяких випадках це може кваліфікуватися за сукупністю з іншими статтями, зокрема про перевищення влади чи службових повноважень. Таким чином, стан воєнного часу не змінює сутнісної кваліфікації кримінального правопорушення за статтею 162 КК України, однак впливає на процесуальні аспекти отримання дозволу на проникнення до житла. Крім того, воєнний стан створює додаткові правові підстави для використання житлових приміщень у військових цілях. Це можливе лише за умови суворого дотримання спеціальних процедур, передбачених законодавством.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Бобчинського Павла Миколайовича на тему: «Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності житла», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Дослідження проблем, пов'язаних із недоторканністю житла давно вийшло за рамки галузевого підходу. Фахівці різних галузей права, вивчаючи відносини, що виникають у зв'язку із порушенням права на недоторканність житла, його правового регулювання, змушені постійно звертатися до норм Конституції України, Кримінального, Кримінального процесуального та Житлового кодексів України, а також до інших нормативно-правових актів як публічно-правової, так і приватно-правової природи. Аналіз юридичної літератури з цього питання дозволяє

сформулювати кілька основних значень, у яких в даний час використовується термін «недоторканність житла». Недоторканність житла розглядається, як базове конституційне право; як конкретне суб'єктивне право фізичної особи, яка має немайновий характер; як базовий принцип (основна засада) кримінального судочинства, а також житлового законодавства, як гарантія здійснення права на недоторканність приватного життя або частиною ширшого права на особисту свободу тощо.

У системі гарантій прав і свобод важливе місце займає кримінально-правова охорона прав людини, створення суспільно-політичних і правових умов, що дозволяють громадянам вільно реалізовувати свої права. Ефективна охорона прав людини від порушень є важливою умовою розвитку демократичного суспільства. Кримінально-правовий метод охорони прав людини пов'язаний із завданням удосконалення правового регулювання суспільних відносин, з'ясування ролі кримінального права в цьому процесі, приведенням кримінального законодавства у відповідність до прав і свобод особи. Будучи ефективним засобом захисту суспільних відносин від найнебезпечніших посягань, кримінальне право має також і запобіжний вплив у сфері порушень прав громадян.

Кримінальні правопорушення проти особистих прав та свобод людини і громадянина передбачені Кримінальним кодексом України. За діяння, які посягають на суспільні відносини, що гарантують здійснення цих прав та свобод, зокрема за порушення цих суспільних відносин, передбачено відповідальність у самостійному розділі V Особливої частини КК України. У ст. 162 КК України під охорону поставлені ті суспільні відносини, що забезпечують недоторканність житла. Проте, як свідчить теорія і практика, зазначена кримінально-правова норма не позбавлена недоліків, що вказує на необхідність додаткового її кримінально-правового аналізу та удосконалення.

Питанням *кримінально-правової охорони виборчих, трудових та інших особистих прав та свобод людини і громадянина*, у рамках яких піддавалась огляду кримінальна відповідальність за порушення недоторканності житла розглядали в своїх працях такі вчені, як: Андрушко П.П., Готін О.М., Зінченко І.О., Загиней-Заболотенко З.А., Ільченко С.Ю., Кваша О.О., Лихова С.Я., Наумова Н.М., Фоменко М.В., Фетисенко К.Г., Хавронюк М.І. Історико-правові *аспекти права на приватне життя* в своїх дослідженнях розкривали такі вчені, як: Барабаш О.Л., Вислоцька Т. Ю., Горпинюк О. П., Єдинак І. В., Кириченко Ю., Кондратов Д.Ю., Резанова Н., Серьогін В.О., Сосніна О. В., Фріс П. Л., Хлопов А.О. та інші. *Кримінально-правові та кримінологічні питання щодо відмежування* кримінального правопорушення передбаченого ст. 162 КК України від інших суміжних складів кримінальних правопорушень, у своїх роботах розглядали: Батиргареєва В.С., Брич Л.П., Лащук Є.В. Питанням забезпечення прав людини та невтручання в її приватне і сімейне життя приділяли увагу: Баймуратов М.О., Грищук О.В., Панкевич О.З., Гловюк І.В., Капліна О.В., Шевчук С.В., Шило О.Г. та ін. *Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності житла* була предметом досліджень таких науковців, зокрема, як Гритенко О.А., Горобец Н.О., Дем'яненко Ю.І., Жмур Ю.М., Конопельський В.Я., Лащук Є.А., Літвінов І.Ф., Маляренко В.Т, Морквін

Д.А., Назаренко П.Г., Присяжнюк І.І., Резніченко Г.С., Роне А.П., Салій П.І., Тадика Є.Д., Чекмарьова І.М., Чупринський Б.О. та ін. Разом із цим питання кримінальної відповідальності за порушення недоторканності житла, окремі проблеми кримінальної відповідальності за ст. 162 КК України, а також кримінально-правової кваліфікації залишаються актуальними й на сьогодні, що вказує на значущість, необхідність і своєчасність здійснення цього наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Тема дослідження пов'язана з положеннями Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 р. № 756-р, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої указом Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021. Дисертацію виконано в межах планів наукових досліджень Одеського державного університету внутрішніх справ за період 2021–2023 рр., спрямованих на виконання теми «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773) та згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ «Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи запобігання злочинності» (державний реєстраційний номер № 012U002156). Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 1 від 29 вересня 2022 р.).

Тема дисертації затверджена вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 29 вересня 2022 року (протокол № 1).

Мета й завдання дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб на підставі комплексного вивчення проблем кримінальної відповідальності за порушення недоторканності житла як суспільно небезпечного, протиправного діяння, що посягає на суспільні відносини у сфері особистих прав та свобод людини, оцінити достатність правової бази для ефективного впливу на осіб, які вчиняють це кримінальне правопорушення, і на цій основі виробити пропозиції й рекомендації щодо вдосконалення редакції кримінально-правової норми та практики її застосування.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано такі *задачі*:

- установити соціальну обумовленість кримінальної відповідальності за порушення недоторканності житла;
- дослідити генезу кримінально-правових норм про відповідальність за порушення недоторканності житла;
- визначити відповідальність за порушення недоторканності житла у зарубіжному кримінальному законодавстві;
- охарактеризувати об'єктивні ознаки порушення недоторканності житла;
- проаналізувати суб'єктивні ознаки порушення недоторканності житла;
- з'ясувати відмежування порушення недоторканності житла від

суміжних складів кримінальних правопорушень;

- розкрити кваліфікуючі ознаки порушення недоторканності житла;
- проаналізувати покарання за порушення недоторканності житла.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що забезпечують право особи на недоторканність житла.

Предмет дослідження – кримінальна відповідальність за порушення недоторканності житла.

Методи дослідження. Для досягнення мети роботи автором використовувались такі методи: *діалектичний метод* – під час формулювання таких понять як «житло», «інше володіння» «недоторканність», які використовуються в Особливій частині КК України (розділи 2, 3.); *метод історико-правового аналізу* – при дослідженні генезису кримінально-правових норм про відповідальність за порушення недоторканності житла (підрозділ 1.2); *порівняльно-правовий метод* – при визначенні особливостей регламентації відповідальності за порушення недоторканності житла у кримінальному законодавстві зарубіжних країн, а також у розмежуванні із іншими складами кримінальних правопорушень (підрозділи 1.3, 3.1, 3.2.); *системно-структурний* – при з'ясуванні внутрішньої побудови і взаємозумовленості структур відповідної норми кримінального законодавства України (розділи 2, 3); *аналізу та синтезу* – при визначенні об'єктивних та суб'єктивних ознак кримінального порушення за порушення недоторканності житла (підрозділ 2.1, 2.2, 3.1, 3.2) *статистичні методи* – при вивченні емпіричної бази дослідження (підрозділи 2.2, 3.3) та ін.

Емпіричну базу дисертації становлять: результати вивчення статистичних даних Державної судової адміністрації України про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види кримінального покарання за 2019-2024 роки; дані Офісу Генерального прокурора про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування; показники судової статистики за 2019 – січень-липень 2025 рр., матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень, а також опублікованої слідчо-судової практики, окремі ухвали (вироки) суду щодо призначення покарань за порушення недоторканності житла за 2019-2025 рр.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є комплексним монографічним дослідженням, яке присвячене кримінально-правовому аналізу суспільних відносин, що виникають під час порушення недоторканності житла. На основі здійсненого дослідження сформульовано нові наукові положення, які запропоновані здобувачем особисто та виносяться на захист:

у перше:

- надано пропозицію щодо зміни назви та змісту диспозиції кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України, у такій редакції: «Незаконне проникнення до володіння»: ч. 1 «Незаконне проникнення до володіння, незаконне проведення в них огляду чи обшуку, а так само незаконне виселення чи інші дії, що порушують недоторканність володіння громадян». Указані зміни дозволять уникнути термінологічних суперечностей у тлумаченні понять «житло» та «інше володіння» і зробить застосування норми більш послідовним;

- доведено, що для вдосконалення вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність слід використати позитивний досвід зарубіжних країн, зокрема встановити відповідальність не лише за порушення недоторканності житла особи, але й за вчинення таких діянь щодо приміщень, що належать юридичним особам; передбачити порушення недоторканності житла не лише через дії, але й через бездіяльність (незалишення житла винним); закріпити додаткову кваліфікуючу ознаку порушення недоторканності житла: учинення злочину групою осіб за попередньою змовою; визнати порушення недоторканності житла або іншого володіння особи злочином приватного обвинувачення. Таке вдосконалення законодавства дозволить створити більш ефективний та комплексний механізм захисту права на недоторканність житла в Україні;

- обґрунтовано необхідність додаткових кваліфікуючих ознак на підставі вивчення досвіду зарубіжних країн. Відповідні зміни до ч. 2 ст. 162 КК України викладено в такі редакції: *«2. Ті самі дії, учинені особою з використанням службового становища або із застосуванням насильства чи з погрозою його застосування або вчинені групою осіб або з використанням спеціальних технічних засобів»;*

- надано опис найбільш поширених рис особи кримінального правопорушника, який учиняє суспільно небезпечне діяння у вигляді порушення недоторканності житла (ст. 162 КК України): кримінологічний портрет типового злочинця, що вчиняє порушення недоторканності житла, — це, найчастіше, громадянин України у віці від 30 до 50 років, який не працює і не навчається, має середню освіту та схильний до рецидиву;

удосконалено:

- теоретичні та законодавчі положення щодо відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України із іншими кримінальними правопорушеннями, що мають спільну ознаку, тобто таку, яка має однаковий зміст у кількох складах кримінальних правопорушень закріплених в Особливій частині КК України. Зокрема, розмежування об'єктів злочинного посягання у ст.ст. 162, 163 КК України; установлення випадків, які слід кваліфікувати за сукупністю кримінальних правопорушень (ст.ст. 162, 182 КК України); визначення правила, що ст. 162 КК України є спеціальною нормою щодо загальної норми про самоправство (ст. 356 КК України); чітке розмежування між порушенням недоторканності житла і хуліганством (ст. 296 КК України); чітке визначення мети та мотиву діяння при відмежуванні ст.ст. 185, 186, 187 КК України від ст. 162 КК України; відмінності в родовому та безпосередньому об'єктах (індивідуальне право проти загальної безпеки), конструкції складу (формальний проти матеріального) та характері заподіяної шкоди (індивідуальна проти загальної) при розмежуванні ст. 162 КК України та ст. 270-1 КК України (Умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ); наявність спеціальної норми ст. 162 КК України, яка має перевагу перед загальними нормами про службові зловживання (ст.ст. 364, 365 КК України). Доведено, що під час кваліфікації слід звертати увагу на: об'єкт кримінального правопорушення, конструкцію об'єктивної сторони кримінального правопорушення, суб'єкт кримінального правопорушення та суб'єктивну

сторону кримінального правопорушення (розмежування ст. 162 КК України та ст. 356 КК України, ст.ст. 294, 296 КК України, ч. 3 ст. 185 КК України, ч. 3 ст. 186 КК України, ч. 3 ст. 187 КК України); спільність у предметах кримінальних правопорушень. (ст. 162 КК України та ст. 270-1 КК України, ст. ст. 364, 364-1, 365 КК України); правильне розуміння змісту окремих ознак посягання, передбаченого ст. 162 КК України (розмежування ст. 162 КК України та ст. 183 КК України: дії особи, що полягають у незаконному проникненні до житла, поєднаного зі збиранням інформації, яка зберігається в цьому житлі, слід кваліфікувати дії за сукупністю ст.ст. 162, 182 КК України); мету незаконної дії (розмежування ст. 162 КК України та ст. 163 КК України);

- здійснено зіставлення законодавчого закріплення і правозастосовної практики щодо невідповідності практики застосування закріплених у санкції ст. 162 КК України видам і розмірам покарання, зокрема покаранню у виді позбавлення волі відносно ч. 1 ст. 162 КК України, проте не передбаченого санкцією відповідної статті;

дістали подальший розвиток:

- установлення обставин (підстав) та чинників соціальної обумовленості ст. 162 КК України. Доведено, що ця норма відповідає критеріям високої суспільної небезпечності, відносної поширеності та необхідності захисту конституційних прав громадян. Застосування кримінально-правових заходів, незважаючи на те, що це є крайньою мірою, у цьому випадку є виправданим, оскільки вони забезпечують захист фундаментальних цінностей суспільства;

- генеза кримінально-правової охорони права на недоторканність житла. Установлено, що історично процес формування кримінально-правової охорони відбувався від її відсутності у законодавстві до поступового збільшення, який має такі етапи: *перший етап з 1917 до 1921 р., другий етап з 1922 по 1960 р.; третій етап, пов'язаний загостренням кризи радянської системи та народженням незалежної України, з 1960 р. до прийняття чинного КК України 2001 р., четвертий етап - від 2001 р. до теперішнього часу.* Відносно вказаних етапів здійснені деталізація першого етапу, глибший аналіз другого етапу; уточнення третього етапу; розширення четвертого етапу.

- формулювання об'єктивних, суб'єктивних та кваліфікованих ознак складу кримінального правопорушення порушення недоторканності житла;

- питання кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані пропозиції, практичні рекомендації та висновки можуть використовуватись у таких сферах діяльності:

- *правотворчості* – для вдосконалення кримінального законодавства України в частині усунення недоліків і внесення відповідних змін до ст. 162 КК України;

- *правозастосовній діяльності* – під час здійснення кримінально-правової кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України та його розмежуванні з іншими кримінальними правопорушеннями, що мають спільну ознаку, тобто таку, яка має однаковий зміст у кількох складах

кримінальних правопорушень закріплених в Особливій частині КК України ;

– *науково-дослідній роботі* – для теоретичних розробок, пов’язаних з кваліфікацією кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України (Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 15.08.2025 р.);

– *освітньому процесі* – для здобувачів вищої освіти під час викладання курсу Загальної та Особливої частини кримінального права та відповідних спецкурсів (Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 15.08.2025 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення даного дослідження стали предметом обговорення на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: «Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності» (м. Одеса, 2022 р.), «Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності в період воєнного стану» (м. Одеса, 2024 р.), «Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід» (м. Полтава, 2024 р.), «Актуальні питання розвитку галузей науки» (м. Київ, 2024 р.) .

Публікації. Основні результати дослідження відображені у 8 публікаціях за темою дисертації, з яких 4 – у наукових журналах та збірниках наукових праць, визначених МОН України, як фахові видання з юридичних наук; у 4 збірниках тез доповідей на наукових та науково-практичних конференціях.

Структура дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження й складається із вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 320 сторінок, з них основний зміст роботи складає 237 сторінку, список використаних джерел з 259 найменувань на 30 сторінках.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Бобчинський П.М., Конопельський В.Я. Об’єкт та предмет порушення недоторканності житла у кримінальних кодексах деяких зарубіжних країн та України: порівняльно-правовий аналіз. *Південноукраїнський правничий часопис* 2023. № 4. С. 9–13.

2. Бобчинський П.М., Конопельський В.Я. Особливості призначення покарання за порушення недоторканності житла в кримінальному законодавстві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 279–283.

3. Бобчинський П.М. Кримінологічний портрет особи, яка вчиняє порушення недоторканності житла (стаття 162 КК України). *Київський часопис права*. 2024. № 3. С. 207–211.

4. Бобчинський П.М. Вдосконалення кваліфікуючих ознак порушення недоторканності житла: аналіз законодавчих положень КК України та КК

інших країн. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 255–261.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Бобчинський П.М. Окремі питання розмежування понять «право на житло» та «право на недоторканність житла» у контексті ст. 162 КК України. *Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. 25 лист. 2022 р. Одеса : ОДУВС, 2022. С. 56–58.

6. Бобчинський П.М. Об'єктивні ознаки порушення недоторканності житла чи іншого володіння особи: порівняльно-правовий аналіз деяких положень КК України та деяких зарубіжних країн. *Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності в період воєнного стану*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (29 листоп. 2024 р.) Одеса : ОДУВС, 2024. С. 26–28.

7. Бобчинський П.М. Деякі питання щодо відмежування порушення недоторканності житла від порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. *Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід*: збірник наук. праць з матеріалами V Міжнар. наук. конф. (м. Полтава, 8 листоп. 2024 р.) / Міжнар. центр наук. досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 123–126.

8. Бобчинський П.М. Деякі підстави (обставини) соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за порушення недоторканності житла (ст. 162 КК України). *Актуальні питання розвитку галузей науки*: збірник наукових праць з матеріалами IV Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 15 листоп. 2024 р.) / Міжнар. центр наук. досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 213–215.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Бобчинського Павла Миколайовича** на тему: **«Кримінальна відповідальність за порушення недоторканості житла»**.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Бобчинського Павла Миколайовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Бобчинського Павла Миколайовича на тему: **«Кримінальна відповідальність за порушення недоторканості житла»** до захисту

на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

**Головуючий на засіданні
Завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін Інституту права та безпеки
д.ю.н., професор**

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, overlapping loops and strokes, representing the name Andriy Babenko.

Андрій БАБЕНКО